

ISSN 2311–9306

ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

ECONOMICS STUDIES

1 (27) – 2020

Львів
2020

основоположним напрямом розвитку банківської системи України має стати підвищення її конкурентоспроможності та здатності забезпечувати й підтри-

мувати сталий розвиток економіки України в умовах динамічної зміни світової економіки, глобалізації та транснаціоналізації господарського життя.

Література:

1. World's Largest Banks 2019. URL: <https://www.relbanks.com/worlds-top-banks/top-world-banks-by-assets-2019>.
2. Кузнецова Л., Коваленко В. Вплив глобалізаційних процесів на фінансову стійкість банківської системи. Актуальні проблеми економіки. 2012. С. 264–271.
3. Мозговий О., Оболенська Т., Мусієць Т. Міжнародні фінанси: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2005. 557 с.
4. Офіційний сайт Світового Банку. 2018. URL: <https://data.worldbank.org>.
5. Сагач О., Юденкова К. Процеси транснаціоналізації банківської діяльності та перспективи їхнього розвитку в світі та Україні. Географія та туризм. 2014. С. 256–261.
6. Щекин Р., Поляков В. Мировая экономика и международные экономические отношения. Москва: Юрайт, 2014. 446 с.

УДК 657

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ
ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS CARRYING OUT AUDIT
OF EXPENSES OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISES**

Верига Ю.А.

*кандидат економічних наук, професор,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

Veriga Y.A.

*Candidate of Economic Sciences, Professor,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»*

Падусенко В.В.

*студентка
Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

Padusenko V.V.

*Student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»*

Стародуб К.О.

*студентка
Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

Starodub K.O.

*Student
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»*

У статті розглянуто методичні прийоми проведення аудиту витрат в сільськогосподарських підприємствах. Визначені основні теоретичні питання аудиту сільськогосподарських підприємств. Розглянуто головні питання які потрібно вирішити при проведенні аудиту витрат. Стаття присвячена дослідженню особливостей проведення аудиту на підприємствах, що спеціалізуються на виробництві сільськогосподарської продукції. Представлені стадії аудиту сільськогосподарських підприємств. Показані процедури програми аудиту витрат на виробництво продукції. Здійснивши дане дослідження було зроблено висновки щодо проведення аудиту витрат сільськогосподарських підприємств. Методикою дослідження процесу проведення аудиту витрат на сільськогосподарських підприємствах є аналіз вивчення праць українських вчених.

Ключові слова: аудит, методологія аудиту витрат, програма аудиту, сільськогосподарські підприємства, облік, аналіз, контроль, стадії аудиту.

В статье рассмотрены методические приемы проведения аудита затрат в сельскохозяйственных предприятиях. Определены основные теоретические вопросы аудита сельскохозяйственных предприятий. Рассмотрены основные вопросы, которые нужно решить при проведении аудита затрат. Статья посвящена исследованию особенностей проведения аудита на предприятиях, специализирующихся на производстве сельскохозяйственной продукции. Представлены стадии аудита сельскохозяйственных предприятий. Показаны процедуры программы аудита затрат на производство продукции. Совершив данное исследование были сделаны выводы о проведении аудита затрат сельскохозяйственных предприятий. Методике исследования процесса проведения аудита затрат на сельскохозяйственных предприятиях является анализ изучения трудов украинских ученых.

Ключевые слова: аудит, методология аудита расходов, программа аудита, сельскохозяйственные предприятия, учет, анализ, контроль, стадии аудита.

In article it is considered methodical methods of carrying out audit of expenses in the agricultural enterprises. The main theoretical questions of audit of the agricultural enterprises are defined. It is considered the main issues which it is necessary to resolve when carrying out audit of expenses. Article is devoted to a research of features of carrying out audit at the enterprises specializing in production of agricultural products. Stages of audit of the agricultural enterprises are presented. Procedures of the program of audit of costs of production are shown. Having conducted this research it was made conclusions concerning carrying out audit of expenses of the agricultural enterprises. Technique of a research of process of carrying out audit of expenses at the agricultural enterprises is the analysis of studying of works of the Ukrainian scientists.

Keywords: audit, methodology of audit of expenses, program of audit, agricultural enterprises, account, analysis, control, audit stages.

Постановка проблеми. Процес виробництва продукції сільськогосподарських підприємств сприяє виникненню різних видів витрат. Управління виробництвом вимагає якісного ведення обліку витрат та розрахунку собівартості продукції, а також забезпечення контролю за використанням всіх видів ресурсів.

Велика увага приділяється аудиту витрат на виробництво сільськогосподарської продукції. Якісна перевірка вимагає від аудиторів високої кваліфікації, використання методики аудиту, що враховує різні галузеві особливості.

Проблема сторона аудиту проявляється в отриманні достовірної інформації про доходи та витрати, яка б не вводила в оману користувачів звітності під час прийняття ними управлінських рішень.

Відпрацьована система аудиту дозволить виявити в діяльності сільськогосподарських підприємств можливі порушення та рекомендувати заходи для підвищення фінансового стану та зміцнення становища на ринку сільськогосподарської продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку аудиту на сільськогосподарських підприємствах розглядалися в наукових працях таких вчених: Дяченко О.П., Ройченко А.О., Кабак І.А., Котова С.О., Кравченко М.В., Даценко А.Є., Золотаренко Ю.В., П'ятигорець Г.С., Копцюх О.С та інші.

Мета дослідження. Метою статті є розкриття теоретичних та методичних аспектів аудиту витрат сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Діяльність сільськогосподарського підприємства поєднується з витратами, які є особливою частиною його діяльності.

Кабак І.А. на основі проведеного ним дослідження теоретико-методологічних основ обліку і аналізу витрат зазначає, що «витрати – це вартість ресурсів, що використовуються в подальшому для отримання прибутку, чи досягнення інших цілей підприємства» [3].

Витрати впливають на всю роботу підприємства, визначаючи ціноутворення, обсяги виробництва продукції, величина прибутку, показники фінансо-

вого стану, конкурентоспроможність продукції та підприємства загалом.

Виробництво сільськогосподарської продукції має такі особливості: сезонність виробництва, наявність в обліку об'єктів, які відсутні в інших галузях та специфіка оподаткування, кредитування та державна підтримка підприємств.

Враховуючи всі особливості сільськогосподарського виробництва для забезпечення організації обліку та проведення контролю за діяльністю підприємств, велику роль відіграє аудит витрат.

Аудит відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» – це аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність [1].

Науковці Дяченко О.П., Ройченко А.О. у своєму дослідженні зазначають, що «аудиторська перевірка витрат є одним з трудомістких процесів в аудиторській діяльності, вимагає великої зосередженості, знань нормативних та інструктивних матеріалів з їх наступними змінами, а також особливостей правильного розрахунку виробничих витрат в окремих видах господарської діяльності організації» [2].

Ми погоджуємося з думкою С.О Котової стосовно того, що «метою аудиту витрат сільськогосподарських підприємств є перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень бухгалтерського обліку або інших правил згідно із вимогами користувачів» [4, с. 55].

При проведенні аудиту сільськогосподарських підприємств Котова С.О виділяє наступні стадії, які

наведено у таблиці 1 та доповнено авторами у частині дослідної стадії.

Вчені Кравченко М.В., Даценко А.Є. та Золотаренко Ю.В. також у своїй роботі займалися дослідженням стадій та етапів аудиторської перевірки і зазначили, що доцільним є проведення аудиторської перевірки за такими етапами:

- підготовка та планування аудиту (розробка загальної стратегії перевірки, складання загального плану і програми аудиту та оцінка ризику неефективності аудиту, встановлення границь суттєвості);
- перевірка системи обліку та внутрішнього контролю (вивчення елементів системи внутрішнього аудиту та оцінка ризиків контролю в управлінні продажами сільськогосподарської продукції, виконаних робіт та наданих послуг);
- збирання аудиторських доказів і документування аудиту;

- заключний етап аудиторської перевірки (підготовка звіту за результатами аудиту, подання пропозицій керівництву сільськогосподарського підприємства та складання аудиторського висновку) [5, с. 850].

На нашу думку, програма аудиту витрат на виробництво сільськогосподарської продукції має включати такі процедури:

- перевірка стану внутрішнього контролю підприємства за понесені на виробництво сільськогосподарської продукції витрати;
- перевірка правильності відображення витрат відповідно до класифікації;
- перевірка законності списання витрат;
- перевірка первинних документів з обліку витрат;
- перевірка правильності нарахування амортизації;

- перевірка правильності включення у витрати на виробництво витрат на оплату праці;

- перевірка правильності формування накладних витрат та їх розподілу;

- перевірка правильності та повноти відображення інформації про витрати у фінансовій звітності та примітках до неї.

Важливим моментом є налагодження первинного обліку надходження продукції рослинництва, тому аудитор повинен оцінити організацію первинного обліку, перевірити відповідність даних первинних документів даним аналітичного та синтетичного обліку і встановити своєчасність здачі документів до бухгалтерії.

П'ятигорець Г.С. та Копцюх О.С. вважають, що «під час проведення аудиту на сільськогосподарських підприємствах вирішуються такі питання:

- дотримання підприємством норм, визначених П(С)БО 16 «Витрати», їх переліку під час піднесення окремих витрат до прямих матеріальних, трудових, а також загальновиробничих та інших;
- правильність відображення в регістрах бухгалтерського обліку всіх видів прямих витрат на виробництво;
- законність формування загальновиробничих витрат і віднесення їх на рахунки бухгалтерського обліку;
- обґрунтування об'єктів і номенклатури статей витрат;
- документальне оформлення операцій з обліку витрат виробництва й калькуляції собівартості та виходу продукції;
- правильність оформлення витрат і виходу продукції промислових, допоміжних та обслуговуючих виробництв;

Таблиця 1

Стадії аудиту витрат сільськогосподарських підприємств

Стадія аудиту	Етапи аудиту
1. Підготовка і планування аудиторської перевірки (початкова)	<ul style="list-style-type: none"> - отримання інформації про підприємство; - вивчення й оцінка систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю підприємства; - оцінка й визначення прийнятного рівня аудиторського ризику і рівня суттєвості; - визначення напрямів аудиту, аудиторських процедур, обсягу аудиторської вибірки і терміну проведення аудиторської перевірки; - складання плану і програми аудиту [4, с.56].
2. Проведення аудиторської вибірки і здійснення аудиторських процедур (дослідна)	<ul style="list-style-type: none"> - ознайомлення з процесом виробництва та реалізації продукції; - спостереження за процесом виробництва; - особиста участь у контрольних процедурах, та спостереження за ними; - тестування системи внутрішнього контролю підприємства; - перевірка первинної документації, що підтверджують витрати; - тестування на відповідність витрат, відображених у звітності, критерієм визнання; - оцінка правильності класифікації витрат; - перевірка правильності формування собівартості продукції; - перевірка розподілу загальновиробничих витрат; - перевірка аналітичного та синтетичного обліку витрат та правильність складання фінансової звітності та податкової декларації;
3. Оцінка результатів проведених аудиторських процедур і складання звіту аудитора й аудиторського висновку (завершальна)	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка якості проведення аудиторської вибірки і здійснення аудиторських процедур; - узагальнення та аналіз результатів перевірки; - обговорення з керівництвом підприємства виявлених у процесі аудиту проблем; - узгодження пропонування аудиторською фірмою поправок до фінансової звітності підприємства; - складання звіту аудитора, який надається керівництву підприємства; - контроль якості усунення підприємством, виявлених у процесі аудиту істотних викривлень фінансової звітності; - складання акта виконаних робіт та аудиторського звіту [4, с.56].

- достовірність формування, розподілу та відображення в обліку загальновиробничих витрат» [6, с. 53–54].

На нашу думку, слід приділити увагу аудиту витрат за їх елементами, яка покладена в основу ведення фінансового обліку витрат за рахунками 8 класу плану рахунків бухгалтерського обліку.

Різноманітність напрямів сільськогосподарського підприємства (рослинництво, тваринництво, птахівництво) безпосередньо впливає на проведення аудиту тому, що велика кількість процесів пов'язаних з перетворенням біологічних активів (приплід, приріст, тощо), що ускладнює перевірку правильності обліку його в бухгалтерських регістрах. При проведенні аудиту необхідно враховувати не тільки сезонність робіт але й затрати на них, які змінюються в залежності від кліматичних умов.

Дуже важливим моментом у діяльності сільськогосподарського підприємства є збирання врожаю й оприбуткування готової продукції рослинництва, оскільки від того, наскільки правильно організовано облік, залежить правильність калькулювання собівартості усієї продукції та її одиниці. Тому аудитор повинен перевірити організацію та забезпечення проведення в сільськогосподарському підприємстві відповідної підготовчої роботи.

Таким чином, аудит витрат сільськогосподарського підприємства повинен здійснюватися як за видами продукції, статтями калькулювання, елементами витрат, за місцями виникнення та центрами відповідальності так і за об'єктами фінансово-виробничої калькуляції витрат.

Висновки. Особливості проведення аудиту в сільськогосподарських підприємствах зумовлені різноманітністю його напрямів отримання продукції: рослинництво, тваринництво, допоміжне виробництво тощо, а також великою кількістю процесів, які відбуваються в цій галузі. В жодній галузі не спостерігається те, щоб від одного виду сільськогосподарської культури або тварини отримувалось би ще кілька видів продукції, що впливає на розмежування витрат та їх обліку в секторі сільськогосподарського аудиту.

Аудитор для кожного конкретного сільськогосподарського підприємства може надати рекомендації щодо підвищення рівня координації процесів планування, обліку, аналізу, контролю й регулювання діяльності, що дозволить підвищити якість управлінських рішень та ефективність системи управління підприємством в цілому і надасть достовірну й неупереджену інформацію про фінансово-майновий стан, перспективи розвитку та фінансову стабільність підприємства зацікавленим користувачам: інвесторам, кредиторам, державі тощо.

Отже, специфіка сільськогосподарського виробництва впливає на організацію, вибір методів та прийомів проведення аудиту в аграрного сектору, тому її знання дозволяють аудитору, здійснити неупереджену, документально підтверджену оцінку господарської діяльності агропромислових виробництв.

Поряд з цим, методичне забезпечення зовнішнього аудиту потребує свого подальшого теоретичного та прикладного вивчення.

Література:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: https://kodeksy.com.ua/pro_audit_fin_ansov_oi_zvitnosti_ta_auditors_ku_diyal_nist.htm (дата зняття з екрану 21.03.2020).
2. Дяченко О.П., Ройченко А.О. Методичні аспекти проведення аудиту витрат виробництва. Одеський державний аграрний університет. 2017 сайт
3. Кабак І.А. Організаційно-методичні аспекти обліку і аудиту витрат виробництва продукції рослинництва на підприємстві. Ефективна економіка. 2017. № 1.
4. Котова С.О. Теоретико-методичні аспекти проведення аудиту витрат агропромислового виробництва. «Молодий вчений». 2017. № 1.1(41.1). С. 55–59.
5. Кравченко М.В., Даценко А.Є., Золотаренко Ю.В. Теоретичні аспекти контролю й аудиту процесу реалізації готової продукції в аграрному підприємстві. Економіка і суспільство. 2018. № 15. С. 848–851.
6. П'ятигорець Г.С., Копцюх О.С. Особливості проведення аудиту на сільськогосподарських підприємствах. Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту». 2017. №14. С. 52–57.